

Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка

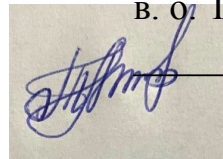
Природничо-економічний факультет

Кафедра туризму та готельно-ресторанної справи

ЗАТВЕРДЖУЮ

**Заступник завідувача кафедри
туризму та готельно-ресторанної
справи**

в. о. Тетяна МАРУСЕЙ

«26» серпня 2024

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

**«Стратегія розвитку підприємств готельного та ресторанного
господарства»**

підготовки фахівців першого (бакалаврського) рівня вищої освіти

за освітньо-професійною програмою Туризм

спеціальності 242 Туризм і рекреація

галузі знань 24 Сфера обслуговування

форма навчання денна

мова навчання українська

2024-2025 навчальний рік

Розробники програми: Ковтунік І. І. – кандидат географічних наук, старший викладач кафедри туризму та готельно-ресторанної справи

Ухвалено на засіданні кафедри туризму та готельно-ресторанної справи
Протокол № 10 від «26» серпня 2024 року

ПОГОДЖЕНО

Гарант освітньо-професійної програми

Андрій ХОПТЯР

Зміст робочої програми навчальної дисципліни

1. Мета вивчення навчальної дисципліни.

Метою вивчення навчальної дисципліни «Стратегія розвитку підприємств готельного та ресторанного господарства» є отримання знань про особливості застосування методів обґрунтування рішень що стосуються стратегічного управління підприємством.

2. Обсяг і ознаки курсу.

Найменування показників	Характеристика навчальної дисципліни
Рік навчання	2024-2025 н. р.
Семестр вивчення	6-й, 8-й
Кількість кредитів ЄКТС	4 кредити ЄКТС
Загальний обсяг годин	120 год.
Кількість годин навчальних занять	40 год.
Лекційні заняття	20 год.
Лабораторні заняття	20 год.
Самостійна та індивідуальна робота	80 год.
Форма підсумкового контролю	Залік

3. Статус навчальної дисципліни.

Вибіркова освітня компонента.

4. Пререквізити курсу.

Передумов немає.

5. Програмні компетентності навчання.

Після завершення курсу, студенти можуть використати набуті знання, уміння і навички для вирішення таких професійних завдань:

- вміти застосовувати знання основ стратегічного управління й аналізу стратегій розвитку конкурентних переваг організації в межах корпоративних стратегій і механізмів їх реалізації; – виконувати стратегічний аналіз місця та ролі організації на ринку; – використовувати

методи обґрунтування стратегічних управлінських рішень; – застосовувати знання з маркетингу, стратегічного управління кадрами, фінансами тощо для розробки стратегії організації та її реалізації; – управляти розробкою стратегії та політики організації; – координувати діяльність усіх служб і підрозділів організації в галузі

6. Очікувані результати навчання з дисципліни

Завершивши курс студенти мають:

знати історію становлення, розвиток і закономірності послідовних трансформацій стратегічного управління; основи організації процесу стратегічного управління; технології та методи стратегічного управління; створення та послідовність роботи з розробки й реалізації стратегій організації; вимоги, що висуваються до персоналу управління стратегічного рівня; джерела формування можливостей розвитку конкурентних переваг організації.

7. Методи навчання.

В процесі викладання дисципліни «Стратегія розвитку підприємств готельного та ресторанного господарства» використовуються наступні методи і прийоми викладання даної дисципліни: інтегровані методи (словесні, практичні, наочні, інтерактивні), які забезпечують оптимальні шляхи досягнення навчальної мети.

8. Засоби діагностики результатів навчання

Засобами оцінювання та методами демонстрування результатів навчання з навчальної дисципліни є:

- звіт із лабораторного заняття;;
- письмова самостійна робота;
- усне опитування;
- модульна контрольна робота;
- самостійна робота;
- оцінювання презентацій дослідницьких завдань, презентацій виконаних у рамках самостійної роботи.

9. Програма навчальної дисципліни.

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин			
	денна форма			
	усього	у тому числі		
		л	п	с.р.
1	2	3	4	5
Змістовий модуль 1. Теоретична база навчальної дисципліни. Стратегії розвитку підприємств готельно-ресторанного господарства				
Тема 1 Концептуальні засади теорії стратегічного управління.	12	2	2	8
Тема 2. Аналіз зовнішнього і внутрішнього середовища закладів гостинності.	12	2	2	8
Тема 3. Розробка концепції стратегічного розвитку суб'єктів готельного та ресторанного бізнесу.	12	2	2	8
Тема 4. Стратегічне планування, управління і контроль діяльності суб'єктів готельного та ресторанного бізнесу.	12	2	2	8
Тема 5. Розробка стратегічного просування та реалізація готельних та ресторанних послуг.	12	2	2	8
Тема 6. Система стратегічного вимірювання результативності бізнесу.	12	2	2	8
Тема 7. Стратегічний аналіз конкурентних позицій підприємства.	12	2	2	8
Тема 8. Стратегія і бізнес.	12	2	2	8
Тема 9. Особливості стратегічної діагностики та оцінки суб'єктів готельного та ресторанного бізнесу.	12	2	2	8
Тема 10. Реалізація стратегій, стратегічний контроль.	12	2	2	8
Разом за змістовим модулем	120	20	20	80
Усього годин	120	20	20	80

10. Форми поточного, семестрового та підсумкового контролю

Форми поточного контролю: самостійна робота, практичні завдання на лабораторних заняттях.

Знання, вміння та навички студентів оцінюються через визначення якості виконання конкретизованих завдань. Кількісна оцінка певного поточного контролю за конкретним видом навчального заняття визначається як сума балів за окремі види навчальної роботи. Максимальна кількість балів, яку може отримати студент за результатами поточного контролю – 40.

Форма модульного контролю: модульна контрольна робота. Передбачає розкриття теоретичних питань. Кожне завдання модульної контрольної роботи (2 теоретичні питання) оцінюється окремо. Загальна оцінка розраховується як сума оцінок: по 20 балів кожне теоретичне питання, (разом за контрольну – 40 балів).

Оцінювання самостійної роботи здійснюється у межах 20 балів.

Форма підсумкового семестрового контролю: **залік**.

11. Критерії оцінювання результатів навчання

Структура оцінювання предмету:

Поточне оцінювання (у перерахунку з 12-бальної системи)	Модульне оцінювання	Оцінювання виконання самостійної роботи (дослідницького завдання)	Підсумкове оцінювання (залік)
40 балів	40 балів	20 балів	100 балів

Критерії оцінювання практичного заняття:

Поточний контроль проводиться з метою перевірки рівня підготовки здобувачів вищої освіти за визначеною темою; забезпечення зворотного зв'язку між викладачем та здобувачами вищої освіти, управління навчальною мотивацією здобувачів.

Оцінювання на практичних заняттях відбувається за 12 бальною системою відповідно до критеріїв визначених «Положенням про рейтингову систему оцінювання навчальних досягнень здобувачів вищої освіти Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка».

URL:

<https://drive.google.com/file/d/15P4aY1b8fyCGV0-sSceqUDKQAn5o1Dwt/view>

Максимальний бал оцінки поточної успішності здобувачів вищої освіти на навчальних заняттях рівний 12.

Відповіді студентів на практичних заняттях оцінюються за 12-бальною системою за наступними критеріями:

Рівні навчальних досягнень	Оцінка в балах (за 12-бальною шкалою) бальною шкалою)	Критерії оцінювання
Початковий (понятійний)	1	Здобувач вищої освіти володіє навчальним матеріалом на рівні засвоєння окремих термінів, фактів без зв'язку між ними: відповідає на запитання, які потребують відповіді „так” чи „ні”. Здобувач порушує принципи академічної доброчесності.
	2	Здобувач вищої освіти мало усвідомлює мету навчально-пізнавальної діяльності, робить спробу знайти способи дій, розповісти суть заданого, проте відповідає лише за допомогою викладача на рівні „так” чи „ні”; може самостійно знайти в підручнику відповідь. Здобувач порушує принципи академічної доброчесності.
	3	Здобувач вищої освіти намагається аналізувати на основі елементарних знань і навичок; виявляє окремі властивості; робить спроби виконання вправ, дій репродуктивного характеру; за допомогою викладача робить прості розрахунки за готовим алгоритмом. Здобувач порушує принципи академічної доброчесності.

Середній (репродуктивний)	4	Здобувач вищої освіти володіє початковими знаннями, знає близько половини навчального матеріалу, здатний відтворити його, провести за зразком розрахунки; орієнтується у поняттях, визначеннях; самостійне опрацювання навчального матеріалу викликає значні труднощі. Здобувач переважно дотримується принципів академічної доброчесності.
	5	Здобувач вищої освіти знає більше половини навчального матеріалу, розуміє сутність навчальної дисципліни, може дати визначення понять, категорій (однак з окремими помилками); вміє працювати з підручником, самостійно опрацьовувати частину навчального матеріалу; робить прості розрахунки за алгоритмом, але окремі висновки не логічні, не послідовні. Здобувач переважно дотримується принципів академічної доброчесності.
	6	Здобувач вищої освіти розуміє основні положення навчального матеріалу, може поверхнево аналізувати події, ситуації, робить певні висновки; відповідь може бути правильною, проте недостатньо осмисленою; самостійно відтворює більшу частину матеріалу; вміє застосовувати знання під час розв'язування розрахункових завдань за алгоритмом, користуватися додатковими джерелами. Здобувач переважно дотримується принципів академічної доброчесності

Достатній (алгоритмічно-дієвий)	7	Здобувач вищої освіти правильно і логічно відтворює навчальний матеріал, оперує базовими теоріями і фактами, встановлює причинно-наслідкові зв'язки між ними; вміє наводити приклади на підтвердження певних думок, застосовувати теоретичні знання у стандартних ситуаціях; за допомогою викладача може скласти план реферату, виконати його і правильно оформити; самостійно користуватися додатковими джерелами; правильно використовувати термінологію; скласти таблиці, схеми. Здобувач дотримується принципів академічної доброчесності.
	8	Знання здобувачем вищої освіти досить повні, він вільно застосовує вивчений матеріал у стандартних ситуаціях; вміє аналізувати, робити висновки; відповідь повна, логічна, обґрунтована, однак з окремими неточностями; вміє самостійно працювати, може підготувати реферат і обґрунтувати його положення. Здобувач дотримується принципів академічної доброчесності.
	9	Здобувач вищої освіти вільно володіє вивченим матеріалом, застосовує знання у дещо змінених ситуаціях, вміє аналізувати і систематизувати інформацію, робить аналітичні висновки, використовує загальновідомі докази у власній аргументації; чітко тлумачить поняття, категорії, нормативні документи; формулює закони; може самостійно опрацьовувати матеріал, виконує прості творчі завдання; має сформовані типові навички. Здобувач дотримується принципів академічної доброчесності.

Високий (творчо-професійний)	10	Здобувач вищої освіти володіє глибокими і міцними знаннями та використовує їх у нестандартних ситуаціях; може визначати тенденції та суперечності різних процесів; робить аргументовані висновки; практично оцінює сучасні тенденції, факти, явища, процеси; самостійно визначає мету власної діяльності; розв'язує творчі завдання; може сприймати іншу позицію як альтернативну; знає суміжні дисципліни; використовує знання, аналізуючи різні явища, процеси. Здобувач дотримується принципів академічної доброчесності.
	11	Здобувач вищої освіти володіє узагальненими знаннями з навчальної дисципліни, аргументовано використовує їх у нестандартних ситуаціях; вміє знаходити джерела інформації та аналізувати їх, ставити і розв'язувати проблеми, застосовувати вивчений матеріал для власних аргументованих суджень у практичній діяльності (диспути, круглі столи тощо); спроможний за допомогою викладача підготувати виступ на студентську наукову конференцію; самостійно вивчити матеріал; визначити програму своєї пізнавальної діяльності; оцінювати різноманітні явища, процеси; займає активну життєву позицію. Здобувач дотримується принципів академічної доброчесності.

	12	Здобувач вищої освіти має системні, дієві знання, виявляє неординарні творчі здібності у навчальній діяльності; використовує широкий арсенал засобів для обґрунтування та доведення своєї думки; розв'язує складні проблемні завдання; схильний до системно-наукового аналізу та прогнозу явищ; уміє ставити і розв'язувати проблеми, самостійно здобувати і використовувати інформацію; займається науково-дослідною роботою; логічно та творчо викладає матеріал в усній та письмовій формі; розвиває свої здібності й нахили; використовує різноманітні джерела інформації; моделює ситуації в нестандартних умовах. Здобувач дотримується принципів академічної доброчесності.
--	----	--

При визначенні підсумкової оцінки, поточна успішність студентів інтегрується у 100-бальну систему за формулою **(середній бал*0,05+0,4)*40**, де 40 це максимальна кількість балів, виділена на оцінювання поточної успішності.

Відвідування занять. Очікується, що всі студенти відвідають лекційні та семінарські заняття курсу. Студенти мають інформувати викладача про неможливість відвідати заняття. У будь-якому випадку студенти зобов'язані дотримуватися термінів виконання усіх видів робіт, передбачених курсом.

«Положення про організацію освітнього процесу в КПНУ імені Івана Огієнка»

URL: <https://drive.google.com/file/d/1ZbMN35h-ZSJBBOVvL2bTCaLtRbcQA86/view>

Критерії оцінювання модульної контрольної роботи:

Після вивчення освітнього компоненту здобувачі пишуть модульну контрольну роботу.

Модульна контрольна робота виконується у письмовій формі. До її написання допускаються усі студенти. Невиконання МКР оцінюється 0 балів.

Здобувачі вищої освіти, які за результатами виконання модульних

контрольних робіт отримали рейтинговий бал менший 60 % від максимальної кількості балів, виділених на цей вид роботи, а також ті, що не з'явилися для виконання або не виконали завдань, вважаються такими, що мають академічну заборгованість за результатами поточного контролю, ліквідація якої є обов'язковою.

Модульна контрольна робота проводиться у формі письмової відповіді на запропоновані запитання. Максимальна кількість балів за МКР – 40. Для зарахування модульної контрольної роботи мінімальна кількість набраних балів повинна становити не менше 24, у іншому випадку МКР потрібно виконати повторно

Шкала ECTS	Критерії оцінювання
«відмінно» 36-40 балів	Здобувач вищої освіти у відповідях на варіант МКР демонструє глибокі знання з предмету, повною мірою володіє матеріалом, що дозволяє виявляти розуміння змісту предмету, його основних положень, категоріального апарату тощо, може обґрунтовувати свої судження, аргументуючи правильну відповідь, логічно та послідовно формулює текст відповідей на поставлені завдання.
«добре» 30-35 балів	Результати відповідей здобувача вищої освіти на варіант МКР відповідають тим самим вимогам, що й для оцінки «відмінно», але при цьому здобувач допускає певні неточності та незначні помилки. Здобувач володіє матеріалом, правильно відповідаючи на поставлені завдання, логічно формулює відповіді, намагаючись аргументувати їх.
«задовільно» 24-29 балів	Відповіді здобувача вищої освіти на варіант МКР дозволяють виявити знання і розуміння основних положень предмета, певне володіння категоріальним апаратом, проте характеризуються фрагментарністю, відсутністю повноти та аргументованості. Здобувач допускає помилки при відповідях на питання МКР, не вміє достатньо обґрунтувати свої судження.

«незадовільно» 0-23 бали	Відповіді здобувача вищої освіти на варіант МКР не виявили знань та розуміння основних положень предмета, що спричинило значну кількість помилок або, взагалі, повну/часткову відсутність відповідей. Здобувач не вміє логічно побудувати відповідь, обґрунтовувати свої судження, плутається у розумінні категоріального апарату тощо.
--	--

Критерії оцінювання самостійної роботи

Робота оцінюється в 20-18 балів, якщо: автором чітко поставлена проблема і представлена власна точка зору стосовно її вирішення; проблема розкрита на високому теоретичному рівні, простежені системні зв'язки предмету дослідження, подані обґрунтування заявлених характеристик з коректним використанням фахових термінів, що мають відношення до завдання; надана аргументація власної думки з опорою на соціально-політичний аспект в контексті проблематики; робота розгорнуто розкриває заявлену тему.

Робота оцінюється в 16-18 балів, якщо: представлена власна точка зору(позиція, ставлення) стосовно вирішення проблеми; тема розкрита з конкретним використанням спеціальних понять у контексті відповіді (теоретичні зв'язки та обґрунтування явно не простежуються); надана аргументація власної думки з опорою на факти розвитку соціально-політичних уявлень з проблематики; заявлена тема розкрита не в повній мірі, зокрема не проаналізовані деякі суттєві характеристики предмету аналізу.

Робота оцінюється в 14-16 балів, якщо: представлена власна точка зору(позиція, ставлення) при розкритті проблеми; проблема розкрита при формальному використанні фахових термінів; дана аргументація своєї думки з опорою на факти розвитку соціально-політичних уявлень з проблематики без теоретичного обґрунтування; заявлена тема розкрита не до кінця, а саме: розкриті лише деякі суттєві характеристики предмету дослідження.

Робота оцінюється в 12-14 бали, якщо: представлена власна точка зору(позиція, ставлення) при розкритті проблеми; проблема розкрита на буденному(а не теоретичному) рівні; аргументація власної думки слабо пов'язана з розкриттям проблеми; опущений аналіз суттєвих характеристик явища, тобто розкриті лише несуттєві характеристики предмету дослідження.

Робота оцінюється в 0 балів, якщо: робота є плагіатом, тобто коли автор скористався нечесним шляхом представлення чужих думок власними.

Академічна доброчесність. Очікується, що роботи студентів будуть їх оригінальними дослідженнями чи міркуваннями. Відсутність посилань на використані джерела, фабрикавання джерел списування, втручання в роботу інших студентів становлять, але не обмежують приклади можливої академічної недоброчесності. Виявлення ознак академічної недоброчесності в письмовій роботі студента є підставою для її не зарахування викладачем, незалежно від масштабів плагіату чи обману. URL: <https://integrity.kpnu.edu.ua>

Підсумкова шкала оцінювання:

Оцінювання знань студента відбувається за 100-бальною шкалою і переводиться в національні оцінки згідно з табл. 1 «Положення про організацію освітнього процесу КПНУ» введеного в дію наказом від 26.02.2020 № 25-ОД.

Рейтингова оцінка	За шкалою ECTS	Залікова оцінка
90-100	A (відмінно)	зараховано
82-89	B (дуже добре)	
75-81	C (добре)	
67-74	D (задовільно)	
60-66	E(достатньо)	

35-59	FX (незадовільно з можливістю повторного складання)	не зараховано
34 і менше	F (незадовільно з обов'язковим проведенням додаткової роботи щодо вивчення навчального матеріалу кредитного модуля)	

Умови визначення успішного засвоєння освітнього компоненту:

- кредити присвоюються здобувачам вищої освіти після завершення навчальної дисципліни та успішного оцінювання досягнутих ними результатів навчання;
- критерієм успішного проходження здобувачем вищої освіти оцінювання результатів навчання є досягнення ним мінімального порогового рівня оцінок за кожним запланованим результатом навчання освітнього компоненту та мінімального порогового рівня оцінки за освітнім компонентом загалом, яких складає 60 % від максимально можливої кількості балів, визначеної відповідними нормативними документами Університету;
- здобувачам вищої освіти, які за результатами підсумкового контролю отримав незадовільну оцінку, дозволяють ліквідувати академічну заборгованість після належної підготовки;
- ліквідацію академічної заборгованості за результатами семестрового контролю дозволяють до початку наступного семестру в час, визначений графіком ліквідації академічної заборгованості, та допускають не більше двох разів: перший раз – викладачеві, другий – комісії, яку створюють за розпорядженням декана факультету;
- за неуспішного проходження оцінювання результатів навчання за освітнім компонентом кредити здобувачу вищої освіти не присвоюють.

В умовах застосування дистанційних технологій навчання організація

поточного і семестрового контролю відбувається відповідно до «Порядку організації поточного та семестрового контролю із застосуванням дистанційних технологій навчання в Кам'янець-Подільському національному університеті імені Івана Огієнка (зі змінами)» (https://drive.google.com/file/d/15qM6nA_NtvOZxOYz4Hzc8DZNgnAiL_zz/view).

Неформальна та інформальна освіта. Визнання КПНУ ім. І. Огієнка результатів навчання, здобутих шляхом формальної або інформальної освіти регламентовано «Положенням про результатів навчання, здобутих шляхом формальної або інформальної освіти».

У випадку, якщо здобувач освіти отримав знання у неформальній та інформальній освіті, зарахування результатів навчання здійснюється згідно Порядку визнання результатів навчання здобувачів вищої освіти, отриманих шляхом здобуття неформальної/інформальної освіти в Кам'янець-Подільському національному університеті імені Івана Огієнка, зокрема, якщо їх тематика відповідає змісту навчальної дисципліни (окремій темі або змістовому модулю).

У неформальній освіті:

- закінчення професійних курсів, семінарів або тренінгів, тематика яких відповідає змісту навчальної дисципліни (окремій темі або змістовому модулю);
- підготовка конкурсної наукової роботи;
- призове місце на Всеукраїнському конкурсі студентських наукових робіт;
- призове місце на Всеукраїнській студентській олімпіаді.

В інформальній освіті:

- наявність наукової публікації;
- волонтерська діяльність.

12. Інструменти, обладнання та програмне забезпечення, використання яких передбачає навчальна дисципліна.

Вивчення курсу потребує використання загальнонавчаних програм і операційних систем, а саме: персонального комп'ютера, устаткування навчальної лабораторії.

13. Рекомендована література

Основна:

1. Kovtunyk I. I., Ishchenko Y. O., Yuvsechko Y. V., Tychyna V. P., Datso T. O. Social changes that occurred on the European Continent due to the war in Ukraine. *Revista de cercetare și intervenție socială*. (Romania). 2023. Volume 82. P. 38-49. Available at: URL: <https://www.rcis.ro/en/current-issue/3172-social-changes-that-occurred-on-the-european-continent-due-to-the-war-in-ukraine.html>. (*Index Scopus*).

2. Kovtunyk I. I. The impact of integrating nexus thinking and global communications. *Nexus thinking: Annual Conference-2016*. (30 August-2 September 2016). Royal Geographical Society. London: Royal Geographical Society, 2016. P. 358-359. Доценко А. І. Географія туризму. К.: Університет «Україна», 2020. 177 с.

3. Готельний бізнес: стратегії розвитку : монографія / Л. Д. Завідна. – Київ : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2017. 600 с.

4. Стратегічне управління [Електронний ресурс] : навч. посіб. : для студентів освіт. рівня "бакалавр" спец. "Менеджмент" / Т. В. Савченко ; Енергодар. ін-т держ. та муніцип. упр. ім. Р.Г. Хеноха "Класичного приватного ун-ту".

Енергодар : ЕІДМУ "КПУ", 2019. Електрон. текстдані: 151 с. <https://elc.library.onaft.edu.ua/libraryw/DocumentDescription?docid=OdONAHNT>.

5. Методичні вказівки до практичних занять з дисципліни "Стратегія розвитку підприємств готельного та ресторанного господарства" [Електронний ресурс] : галузь знань 24 "Сфера обслуговування", спец. 241 "Готельно-ресторанна справа", ступінь бакалавр / Т. В. Савченко; відп. за вип. Т. Є. Лебеденко ; Каф. готельно-ресторанного бізнесу. Одеса : ОНАХТ, 2021. Електрон. текст. дані: 28 с.

<https://elc.library.onaft.edu.ua/libraryw/DocumentDescription?docid=OdONAHNT.1717222>

Додаткова:

6. Алексеева Н. Ф., Сакун Л. М. Регіональні аспекти стратегії розвитку туристичної індустрії. *Економіка. Управління. Інновації*. Житомир: Житомир. держ. ун-т ім. І. Франка, 2012. Вип. 2 (8). С. 34-41.
7. Архіпов В. В. Організація ресторанного господарства: навч. посіб. К.: Центр учбової літератури, 2015. 280 с.
8. В'їзний туризм. – URL: http://www.tourlib.net/books_ukr/vt4-2-9.htm.
9. Виїзний туризм. – URL: http://www.tourlib.net/books_ukr/vt4-2-9.htm.
10. Грегірчак Н. М. Санітарно-гігієнічний контроль виробництв: конспект лекцій. Київ: НХТ, 2011. 175 с.
11. Закон України «Про навколишнє середовище». – URL: <http://www.tourism.gov.ua>.
12. Закон України «Про туризм». URL: <http://www.tourism.gov.ua>.
13. Мальська М. П., Гаталяк О. М., Ганич Н. М. Ресторанна справа: технологія та організація обслуговування туристів (теорія та практика). К.: Центр учбової літератури, 2013. 304 с.
14. Офіційний сайт Державної служби туризму і курортів України. – URL: <http://www.tourism.gov.ua>.
15. Русавська В. А. Гостинність в українській традиційній культурі: навч. посіб. К.: Ліра-К, 2016. 280 с.
16. Управління сферою готельного господарства: теорія та практика [Текст] : підручник / М. П. Мальська, В. Л. Кізима, І. З. Жук ; Львів. нац. ун-т ім. Франка. Київ : ЦУЛ, 2021. 336 с.: табл., рис. Бібліогр.: с.238-250. <https://elc.library.onaft.edu.ua/library-w/DocumentDescription?docid=OdONAHNT.173647>